

”Nykyshakki on viety ihmismielen käsityskyvyn rajoille”

Huh 27, 2015 by [Waltteri Berger](#) in [Muut lajit](#)

*Onko avauksella liian suuri merkitys shakissa? Ovatko tietokoneet vallanneet lajin? Mikä merkitys nuorella norjalaisella maailmanmestari **Magnus Carlsenilla** on shakille? Moninkertainen shakin Suomen mestari **Mika Karttunen** vastaa.*

Kuinka olet päätenyt shakin pariin?

Sain ensimmäisen kosketukseen shakkiin seitsemän vanhana kotikaupungissani Kuopiossa, kun serkkuni opetti minulle siirrot. Pelasin shakia satunnaisesti 9-vuotiaaksi asti, kunnes menin koulun shakkikerhoon opettajani kehotuksesta. Ensimmäisen kerran kilpailin shakissa 11-vuotiaana. 12-vuotiaana taisin voittaa ensimmäisen koululaisten Suomen mestaruuden. Menestyksen kautta kiinnostus shakia kohtaan syttyi entisestään.

Ensimmäisestä kerrastani shakkikerhossa on jäänyt vahvasti mieleen, että vastustajani tiesi, mikä merkitys shakkikellolla on pelissä, mutta minä en. Olin voittamassa peliä, kunnes hän ilmoitti ajan loppuneen. Tuli kiista, ja lopulta opettaja tuomitsi pelin tasapeliksi. Tavallaan se oli reilua, koska olin kysynyt vastustajaltani, miten kellon kanssa pelataan. Jännä homma, kun hän ei tiennyt siitä mitään pelin alussa.

Meillä oli koulussa aktiivinen shakkikerho ja joukkueena parempi tietotaito lajista kuin monilla muilla vastustajillamme. Meidän opettaja osasi opettaa paljon tärkeitä asioita shakista. Emme vain pelailleet shakia, vaan myös opettelimme lajia.

Shakkikerhon vetäjällä on varmaan iso merkitys nuoren innostumiseen lajista?

Totta kai. Nuoren koululaisen ottaessa ensikontaktin uuteen lajiin hän varmaan ensimmäisenä arvioi, minkälainen ohjaaja tai opettaja on. Nuori pääsee lajiin sisälle, jos hän saan kannustusta ja hyvää tietoa lajista. Sen jälkeen kehitystä alkaa tulla kuin itsestään.

Onko vahvuutesi alku-, keski- vai loppupelissä?

Pelaamiseni painottuu vahvasti keski- ja loppupeliin. Se johtuu pitkälti halustani pelata avauksia, joita ei yleensä paljon käytetä. Haluan tehdä aina vähän uusia juttuja jokaisessa pelissä. Välillä se kostautuu, koska avausteorialla on kilpashakissa suuri merkitys. Mielestäni shakissa voi käyttää luovuutta jo pelin alkuvaiheessa.

Mika Karttusella on nykypelaajista eniten Suomen mestaruuksia. (kuvan lähde: Jarkko Penttinen)

Onko aloituksella liian suuri merkitys shakissa?

Shakin nykyisen maailmanmestari **Magnus Carlsenin** vahvuus on erityisesti loppupelissä. Hän on omalta osaltaan nostanut loppupelin arvostusta nykyshakissa. Aikaisemmin on paljon ajateltu niin, että avaus on tärkein osa peliä ja muut pelin vaiheet tulevat sen jälkeen. Hän on todistanut, että avaus on tärkeä, mutta se ei vielä ratkaise pelin lopputulosta. Se on tähän saakka Carlsenin aikakauden suurin muutos.

Garri Kasparovin menestysaikakaudella suuntaus oli juuri päinvastainen. Ajateltiin, että kyllä kaikki huiput osaavat pelata loppupeliä, mutta avauspeli määrittelee kuitenkin voittajan. Shakin maailmanmestarin ajattelutapa ohjaa monesti koko lajia.

Onko shakissa liikaa ulkoa opettelua?

Nykyisin ulkoa opettelu merkitys on vähentynyt. On huomattu, että ihan maailman huipullekin voi nousta poistumalla avausteoriasta hyvin nopeasti. Aivan kuten Carlsen on tehnyt.

Mielestäni ulkoa opettelu merkitystä ei pidä korostaa liikaa. Shakki ei ole muistipeli vaan ajattelupeli. Kun pelaaja tietää ja ymmärtää riittävästi asioita lajista, ei hänen enää tarvitse muistaa kaikkea. Tietenkin jotkut asiat pitää yksinkertaisesti vain muistaa, kuten esimerkiksi loppupelin teoreettisia tyyppiasemia. Muistin merkitys korostuu pelaajien ollessa tasavertaisia taidoiltaan.

Pelaatko shakkivariantteja, kuten esimerkiksi Shakki960?

Pelaan harvoin shakkivariantteja, vaikka ne ovat kyllä hauskaa vaihtelua. Perinteisessä shakissa on kuitenkin niin paljon sisältöä, että jätän variantit vähemmälle. Minulla on rajallisesti aikaa käytettävissä oman pelini kehittämiseen, joten käytän sen ajan perinteiseen shakkiin ja kilpapelamiseen.

Onko sinulla omia suosikkipelaajia?

Tykkään Carlsenin pelityylistä hyvin paljon. Hänen tapansa pelata liippaa aika läheltä omaa ajatusmaailmaani. Avausteoriasta ei kannata etsiä yhtä ainoaa totuutta, sillä shakkia voi pelata monella tapaa.

Vladimir Kramnik ja **Anatoli Karpov** olivat aikoinaan kovia pelaajia. Olen ihailut suuresti vain kansainvälisiä huippupelaajia.

Mikä merkitys Magnus Carlsenilla on shakille, jos puhutaan pelin ulkopuolisista asioista?

Hänellä on erittäin suuri merkitys shakille. Hän on nostanut lajin arvostusta länsimaissa paljon, koska hän on kotoisin Norjasta. Hän on ensimmäinen Pohjoismainen maailmanmestari.

Shakinpelaajat pitävät hänet erinomaisena pelaajana laudan ääressä, kun taas shakin ulkopuoliset henkilöt näkevät hänet edustavana kaverina siviilissä. Ei ole millään tavoin haitallista, että myös suuri yleisö on kiinnostunut hänestä. Hän on hyvä mainoskasvo lajille.

Shakissa voi helposti menestyä henkilö, jota ei kiinnosta ulkopuolinen maailma. Lajiin voi uppoutua niin syväälle, että muusta elämästä tulee toissijaista. Sellaisia esimerkkejä löytyy shakin historiasta, kuten vaikka entinen maailmanmestari **Bobby Fischer**. Fischer oli todella tunnettu henkilö maailmanlaajuisesti 1970-luvun alussa, mutta häntä ei kiinnostanut tietää, mitä hänestä ajatellaan. Monet hänen lausunnoistaan olivat melko kyseenalaisia. Toisaalta hän toi myös osaltaan paljon väriä lajiin. Fischer päätyi lopulta asumaan Islantiin, koska hän oli maanpaossa Yhdysvalloista.

Shakki ei ole muistipeli vaan ajattelupeli.

Shakin historiasta tosiaan löytyy melkoisia persoonia, joista monelle alkoholi on ollut yhdistävä tekijä. Mistä luulet sen johtuvan?

Shakin historiassa on hyvin erilaisia menestyneitä tyyppejä. Erikoiset tapaukset nousevat aina enemmän esille, ja sitä kautta heistä tulee myös ajan mittaan tietynlaisia legendoja. Shakissa on ollut pelaajia, joiden elintavat ovat olleet huonoja. Yhtälailla historia tuntee myös paljon menestyneitä pelaajia, jotka ovat eläneet todella kurinalaisesti ja terveellisesti. Lajin kuudestatoista maailmanmestarista kahdella on ollut hieman kyseenalaisia elämäntapoja.

Koska shakki on niin stressaava laji, monet varmasti hakevat lievitystä esimerkiksi alkoholista.

Voiko shakissa vielä nykyään menestyä huipputasolla huonoilla elämäntavoilla?

Nykyisin terävimmälle huipulle ei enää pääse, mikäli elämäntapa ei ole kunnossa. Shakki on lajina muuttunut vuosien mittaan paljon kovemmaksi ja terävemmäksi. Pelkästään jo miettimisajat ovat lyhyemmät, jonka johdosta peli on kuluttavampaa. Nykyisin pelaajilla on myös paljon enemmän tietoa lajista. Nykyshakki on viety ihmismielen käsityskyvyn rajoille. Toki lajin parissa on edelleen aika erikoisia tyyppejä, mutta he eivät kilpaile aivan lajin huipulla.

Aikaisemmin mestarit pelasivat enemmän tiettyjen peliuskomusten mukaan. Ennen oli paljon selkeämmin raamit sille, että mitä pelissä voi ja ei voi tehdä. Shakki oli ennen kevyempää ja sisälsi myös eräänlaisia uskomuksia, mitä kannattaa tehdä. Nykyshakin strateginen ajattelu on paljon konkreettisempaa ja enemmän vastustajan ajatuksia kyseenalaistavaa. Ei tietenkään pidä nyt käsittää asiaa liian mustavalkoisesti; erot tulevat näkyviin vasta huipputasolla.

Alexander Alekhine ja **Mikhail Tal** pelasivat esimerkiksi aikoinaan todella aggressiivista shakkia ja haastoivat vastustajiaan uusilla tavoilla. Heillä molemmilla oli myös kyseenalaisia elämäntapoja. Vaikka he olivat merkittäviä pelaajia lajin kannalta, ei heitä voi luokitella kilpaurheilijoiksi. Alekhine taisi menettää ainakin osittain maailmanmestaruustittelinsä sen takia, koska hän joi alkoholia maailmanmestaruusottelun aikana. Myöhemmin hän vielä ryhdistäytyi ja voitti tittelin takaisin itselleen.

Ovatko tietokoneet vallanneet lajin?

Eivät ole, mutta tietokoneet ovat tuoneet paljon lisää kilpashakkiin. Tietokoneita hyödynnetään avausvalmisteluissa. Koneet antavat siis työkaluja peliin valmistautumiseen, kuten myös omien virheiden analysointiin pelin jälkeen. Tietokone pystyy prosessoimaan virheettömästi asioita pitkälle. Se on jotain mihin ihminen ei pysty. Ihmisen pitää kuitenkin itse muodostaa strategiset ideat. Tietokone vain laskee, mutta ei ajattele – ainakaan vielä. Katsotaan, mihin tekoälyn kehitys menee tulevaisuudessa.

Internet on mahdollistanut sen, että kuka tahansa voi pelata mihin tahansa aikaan. Shakkiotteluiden seuraaminen netin kautta on myös mielenkiintoista.

Pelataanko kirjeshakia edelleen?

Se on radikaalisti vähentynyt. Nykyään sitä pelataan lähes ainoastaan sähköpostin kautta. Kilpailumielessä kirjeshakki on kuitenkin menettänyt merkitystään, koska tietokoneet ovat nykyään niin tehokkaita. Helposti hiipii sellainen ajatus mieleen, että kirjeshakissa vastustajat vain peluuttavat tietokoneita vastakkain. Ihmisen rooli olisi lähinnä olla siirtelijä. Kirjeshakki on menneen ajan laji.

Käytetäänkö kirjoja vielä lajin opiskeluun?

Nykyään Internetissä on paljon nettikirjoja ja muuta materiaalia käytössä. Kirjojen tulevaisuudesta käydään ylipäättään paljon keskustelua. Trendi on, että asiat siirtyvät sähköiseen muotoon, myös shakissa. Itse käytän kuitenkin vielä paljon perinteisiä painettuja teoksia.

Kirjoja käytetään vielä shakin opiskelussa, ja niitä tehdään edelleen. Minulta ilmestyy huhtikuun lopussa oma shakin strategiakirja, ”2000-luvun shakkistrategia”. Sen tarkoitus on toimia oppikirjana shakin strategisesta ajattelusta. Olen panostanut kirjan tekemiseen paljon. Toivottavasti jälki on muidenkin mielestä hyvää.

Kenties shakin pelaajat jaksavat opiskella vielä kirjojen avulla, koska he ovat pitkäjänteistä porukkaa?

Osa jaksaa, osa ei. Shakin parissa on myös sellaisia henkilöitä, jotka pelaavat hyvin impulsiivisesti. Harvoin he kuitenkaan ovat niitä menestyneimpiä pelaajia. Shakissa menestyminen vaatii tietynlaista pitkäjänteisyyttä, virheiden välttämistä.